

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

PRZYJAZNA SZKOŁA
DOBROSTAN
SPOŁECZNOŚCI SZKOLNEJ

Beata Ciupińska

Rozwiązania prawne dotyczące edukacji uczniów z doświadczeniem migracji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży z Ukrainy

PRZEWODNIK

Przyjazna
Szkoła.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Warunki i tryb przyjęcia ucznia przybywającego z zagranicy do szkoły i przedszkola	5
2. Pomoc i wsparcie dla uczniów przybywających z zagranicy	9
3. Oddział przygotowawczy	11
4. Szczególne rozwiązania w organizacji kształcenia uczniów – uchodźców wojennych z Ukrainy	13
Bibliografia	16
Aneks	
Informacje dla rodziców dotyczące wsparcia dzieci z doświadczeniem migracji	18

Wprowadzenie

Celem niniejszego materiału jest przeanalizowanie kwestii dotyczących kształcenia uczniów z doświadczeniem migracji w polskim systemie edukacji. Punktem odniesienia są obowiązujące przepisy prawa (wg stanu na listopad 2025 roku).

W Polsce każde dziecko ma prawo do edukacji, niezależnie od pochodzenia czy obywatelstwa. Nauka jest obowiązkowa dla wszystkich uczniów i uczennic – zarówno polskich, jak i tych z doświadczeniem migracji czy uchodźstwa – aż do ukończenia 18 roku życia.

Jak podają Świdrowska i Stano (2025):

- W polskich placówkach edukacyjnych uczą się osoby z 40 innych niż Polska krajów europejskich (najczęściej z Ukrainy, Białorusi i Rosji) oraz ze 108 krajów spoza Europy (najczęściej z krajów Azji – najliczniejszą grupę stanowią osoby z Wietnamu i Indii).
- Uczniowie z doświadczeniem migracji stanowią 5,3% wszystkich osób uczących się w polskich placówkach edukacyjnych. Spośród 353 tysięcy uczniów z doświadczeniem migracji obecnych w polskim systemie oświaty 67% stanowią osoby w wieku szkolnym uczęszczające do szkół dla dzieci i młodzieży (237 tys.).
- Ponad 4 miliony polskich uczniów uczą się w szkołach, do których uczęszczają również uczniowie z doświadczeniem migracji, przy czym należy podkreślić, że uczniowie z doświadczeniem migracji w polskich szkołach są rozproszeni – w 43% szkół ich liczba nie przekracza 10 uczniów, tylko w 1 na 10 szkół w Polsce uczniowie ci stanowią ponad 10% szkolnej społeczności.
- Spośród 237 tys. uczniów z doświadczeniem migracji ponad 70% z nich (169 tys.) uczęszcza do szkół podstawowych, a 29% (68 tys.) do szkół ponadpodstawowych.

Prawo do nauki szkolnej dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracji regulują Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1043) oraz stosowne przepisy wykonawcze, zawarte w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. 2017 poz. 1655, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2301).

Zgodnie z art. 165 ustawy Prawo oświatowe z edukacji i opieki w polskich placówkach systemu oświaty mogą korzystać – do ukończenia 18 roku życia lub ukończenia szkoły

ponadpodstawowej – osoby przybywające z zagranicy, na takich samych warunkach jak obywatele polscy. Osoby te podlegają tak samo jak obywatele polscy obowiązkom:

- obowiązkowi szkolnemu, który polega na nauce w szkole podstawowej od 7 roku życia¹ do jej ukończenia (maksymalnie do 18 lat),
- oraz obowiązkowi nauki, czyli wymogowi kontynuowania kształcenia po szkole podstawowej aż do pełnoletności.

Osoby, które nie są obywatelami polskimi, w przypadku chęci podjęcia dalszego kształcenia w publicznych szkołach dla dorosłych, publicznych branżowych szkołach II stopnia, publicznych szkołach policealnych, publicznych szkołach artystycznych, publicznych placówkach i w publicznych kolegiach pracowników służb społecznych oraz z kształcenia ustawicznego w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych, muszą spełnić jednak określone warunki. Wymienione placówki umożliwiają kształcenie m.in. obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, osobom pochodzenia polskiego w rozumieniu przepisów o repatriacji, osobom, którym udzielono zezwolenia na pobyt stały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobom posiadającym Kartę Polaka czy osobom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych. Należy podkreślić, że dodatkowo kształcenie w szkołach policealnych wiąże się z koniecznością znajomości języka polskiego, potwierdzoną stosownym certyfikatem, a udział w kształceniu ustawicznym (zdobywanie kwalifikacji na kursach zawodowych) wymaga ustalenia z organem prowadzącym placówkę zasad odpłatności lub ewentualnego zwolnienia z niej.

Dzieci cudzoziemców, a także dzieci i młodzież mające obywatelstwo polskie, które wcześniej kształciły się w systemach oświaty innych państw i podlegają obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, a nie posługują się językiem polskim w stopniu wystarczającym do korzystania z nauki, mają prawo do dodatkowego wsparcia w szkole.

Wsparcie to może obejmować w szczególności:

- dodatkową, bezpłatną naukę języka polskiego organizowaną przez szkołę przez okres nie dłuższy niż 24 miesiące,
- pomoc osoby władającej językiem kraju pochodzenia, zatrudnionej w charakterze pomocy nauczyciela przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy,

¹ Na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć także dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy 6 lat i korzystało z wychowania przedszkolnego w roku szkolnym poprzedzającym rok szkolny, w którym ma rozpocząć naukę w szkole podstawowej, albo ma opinię o możliwości rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, wydaną przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

- dodatkowe zajęcia wyrównawcze z zakresu przedmiotów nauczania, prowadzone przez szkołę przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy (łącznie tygodniowy wymiar zajęć z języka polskiego i zajęć wyrównawczych nie może przekraczać 5 godzin),
- możliwość zakwalifikowania ucznia do oddziału przygotowawczego organizowanego dla uczniów przybywających z zagranicy.

Uczniowie cudzoziemscy mogą korzystać ze wsparcia asystenta międzykulturowego (jeżeli szkoła ma możliwość zatrudnienia go).

1. Warunki i tryb przyjęcia ucznia przybywającego z zagranicy do szkoły i przedszkola

Szczegółowe zasady dotyczące przyjmowania do szkoły lub przedszkola ucznia przybywającego z zagranicy reguluje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. 2017 poz. 1655, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2301).

Zasady postępowania rekrutacyjnego są takie same jak te dotyczące obywateli polskich. Konieczny jest zatem wniosek rodziców o przyjęcie dziecka i spełnienie kryterium zamieszkania na obszarze danej gminy. Kandydaci mieszkający poza obszarem danej gminy mogą zostać przyjęci do publicznego przedszkola tylko wtedy, gdy po przeprowadzeniu postępowania rekrutacyjnego nadal są wolne miejsca. W przypadku większej liczby kandydatów niż miejsc uwzględnia się m.in. wielodzietność w rodzinie dziecka, niepełnosprawność czy samotne rodzicielstwo.

W przypadku dzieci przybywających z zagranicy w trakcie roku szkolnego o przyjęciu go do placówki decyduje dyrektor. Obligatoryjnie przyjmowany jest uczeń z obwodu danej szkoły, jeżeli mieszka poza rejonem – w miarę wolnych miejsc.

Decyzja dyrektora dotyczy kwestii organizacyjnych, np.: do której klasy zostanie przypisany uczeń, czy potrzebny jest oddział przygotowawczy, czy uczeń będzie miał dodatkowe lekcje języka polskiego, jakie formy wsparcia lub diagnozy należy wdrożyć. W przypadku ucznia z doświadczeniem migracji dyrektor może też zdecydować o konieczności rozpoznania poziomu wiedzy i znajomości języka polskiego i na tej podstawie zakwalifikować ucznia do odpowiedniej klasy.

Uczniowie przybywający z zagranicy rozpoczynają **realizację obowiązku szkolnego** we właściwej ze względu na miejsce swojego zamieszkania szkole podstawowej. Możliwe jest, jak zaznaczono wcześniej, przyjęcie do szkoły poza obwodem szkolnym, ale tylko wówczas, gdy dysponuje ona wolnymi miejscami. W prawie oświatowym ujęty jest także *casus* warunków demograficznych powodujący konieczność przeprowadzenia zmian organizacyjnych pracy szkoły – wówczas organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej szkołę podstawową może wskazać jako miejsce realizacji obowiązku szkolnego:

1. inną publiczną szkołę podstawową prowadzoną przez tę jednostkę samorządu terytorialnego;
2. publiczną szkołę podstawową prowadzoną przez inną jednostkę samorządu terytorialnego, po zawarciu porozumienia z tą jednostką (Dz.U. 2017 poz. 59 art. 166 ust. 1).

Przyjęcie do szkoły ucznia przybywającego z zagranicy wiąże się z koniecznością przedłożenia stosownych dokumentów wskazanych w przepisach wykonawczych (Dz.U. 2017 poz. 1655, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2301 §2–6 i 10–12). **Kwalifikowanie ucznia przybywającego z zagranicy do odpowiedniej klasy** lub na odpowiedni semestr odbywa się na podstawie przedłożonych dokumentów:

- świadectwa, zaświadczenia lub innego dokumentu potwierdzającego ukończenie szkoły lub przejście na kolejny etap edukacyjny w szkole za granicą;
- świadectwa, zaświadczenia lub innego dokumentu wydanego przez szkołę za granicą, w którym potwierdzono fakt uczęszczania przez ucznia do szkoły za granicą oraz dokumentu potwierdzającego sumę lat nauki szkolnej ucznia;
- jeżeli ustalenie sumy lat nauki szkolnej ucznia przybywającego z zagranicy nie jest możliwe na podstawie świadectwa, zaświadczenia lub innego dokumentu, wówczas dopuszcza się pisemne oświadczenie dotyczące sumy lat nauki szkolnej ucznia, złożone przez rodzica ucznia lub inną osobę sprawującą opiekę nad uczniem albo pełnoletniego ucznia.

W przypadku zapisu do publicznego technikum lub publicznej szkoły branżowej I stopnia oraz publicznej szkoły branżowej II stopnia konieczne jest – identycznie jak w przypadku uczniów obywateli polskich – przedłożenie zaświadczenia lekarskiego zawierającego orzeczenie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia praktycznej nauki zawodu w wybranym kierunku kształcenia.

Dyrektor publicznej szkoły, o przyjęcie do której ubiega się uczeń przybywający z zagranicy, w sytuacji uzasadnionej specyfiką kształcenia w danej szkole, gdy stopień przygotowania do tego kształcenia ucznia przybywającego z zagranicy nie wynika z przedłożonych dokumentów, może podjąć decyzję o przeprowadzeniu:

- sprawdzianu predyspozycji językowych,
- sprawdzianu uzdolnień kierunkowych,
- sprawdzianu kompetencji językowych,
- sprawdzianu uzdolnień lub predyspozycji przydatnych w danym zawodzie.

W sytuacji gdy uczeń wcześniej pobierał naukę w szkole funkcjonującej w systemie oświaty innego państwa i nie ma możliwości przedłożenia dokumentów potwierdzających sumę lat nauki szkolnej ucznia, dyrektor publicznej szkoły lub publicznej placówki artystycznej może przyjąć go na podstawie **rozmowy kwalifikacyjnej**. Rozmowę taką dyrektor może przeprowadzić samodzielnie lub, w razie takiej potrzeby, z udziałem innych nauczycieli oraz osoby władającej językiem obcym, którym posługuje się uczeń.

Uczniowie przybywający z zagranicy często nie znają języka polskiego na poziomie wystarczającym do realizacji roli ucznia, a przede wszystkim przyswajania wiedzy i umiejętności szkolnych. Dla tej grupy uczniów przewidziane są **dodatkowe lekcje języka polskiego**.

Regulacje prawne (Dz.U. 2017 poz. 1655 § 17) wskazują, że organ prowadzący szkołę zapewnia takiemu uczniowi, na terenie szkoły, w której uczeń realizuje naukę zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego, dodatkową, bezpłatną naukę języka polskiego w formie dodatkowych zajęć lekcyjnych. Zajęcia te mogą być prowadzone indywidualnie lub w grupach. Wymiar godzin zajęć (niemniej niż 2 godziny tygodniowo) powinien być ustalony przez dyrektora szkoły w porozumieniu z organem prowadzącym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami ucznia, który powinien mieć możliwość przyswojenia języka polskiego w stopniu umożliwiającym udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych. Warto zaznaczyć, że są to zajęcia dobrowolne i rodzic ucznia może z nich zrezygnować. Warto podkreślić, że w takiej sytuacji dyrektor szkoły może uświadomić rodzicom ucznia korzyści płynące z nauki języka polskiego na dodatkowych lekcjach. Nadobowiązkowe zajęcia mogą się spotkać z oporem ze strony nastolatka, dlatego dorosły odpowiedzialny za jego przyszłość (rodzic lub opiekun) powinien otrzymać od nauczycieli zestaw argumentów (np. poprawa komunikacji w relacjach szkolnych i pozaszkolnych, ułatwienie przyswajania wiedzy i umiejętności szkolnych itd.).

Warto podkreślić, że skłanianie uczniów do udziału w dodatkowych lekcjach języka polskiego powinno odwoływać się do wewnętrznych źródeł motywacji – poczucia przynależności, ciekawości oraz chęci rozwoju osobistego.

Wśród strategii motywacyjnych warto wymienić:

- wskazanie uczniowi celu i sensu nauki poprzez uświadomienie mu praktycznego aspektu nabycia kompetencji językowych (np. możliwość skutecznego porozumienia się

z rówieśnikami, samodzielnego robienia zakupów czy odnalezienia się w różnych sytuacjach życia codziennego wymagających znajomości języka polskiego);

- stosowanie pochwał nie tylko za nabyte umiejętności, ale także za wysiłek włożony w naukę, stworzenie przestrzeni do popełniania błędów i samodzielnego ich korygowania przez ucznia;
- umożliwienie uczniowi dokonywania wyboru, jaką strategię zastosuje, przyswajając wiedzę i umiejętności, w jaki sposób wykona zadanie;
- zapewnienie właściwej atmosfery podczas zajęć – bezpiecznej przestrzeni opartej na zaufaniu.

Pożądane jest, aby dyrektorzy szkół zachęcali rodziców uczniów z doświadczeniem uchodźstwa wojennego z Ukrainy do korzystania z dodatkowych lekcji języka polskiego. Prawdopodobnie organy prowadzące szkoły nie protestują, gdy nie muszą przekazywać zwiększonych środków na tego typu działalność, ale w interesie ucznia leży poznanie języka, w którym prowadzone jest kształcenie na poziomie zapewniającym sprawne przyswajanie wiedzy i umiejętności szkolnych. Dlatego warto podejmować próby zachęcania rodziców do mobilizowania dzieci do udziału w tych dodatkowych lekcjach

Sprawne posługiwanie się językiem polskim to nie jedyny problem, z którym mierzą się uczniowie z doświadczeniem uchodźstwa. Często konieczne jest **wyrównanie różnic programowych** z poszczególnych przedmiotów nauczania (Dz.U. 2017 poz. 1655 § 18).

Na wniosek nauczyciela przedmiotu organ prowadzący szkołę organizuje w szkole dodatkowe zajęcia wyrównawcze. Mogą być one prowadzone indywidualnie lub w grupach, w formie dodatkowych zajęć lekcyjnych z danego przedmiotu, w wymiarze 1 godziny lekcyjnej tygodniowo. Dyrektor szkoły w porozumieniu z organem prowadzącym ustala tygodniowy rozkład tych zajęć.

Wsparcie uczniów cudzoziemców w zakresie przyswojenia języka polskiego i wyrównania braków programowych nie może przekroczyć 5 godzin lekcyjnych tygodniowo w odniesieniu do jednego ucznia (Dz.U. 2017 poz. 1655 § 19). Wsparcie uczniów z doświadczeniem uchodźstwa powinno być procesem długofalowym, organizowanym m.in. w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Szkoła ma za zadanie pomóc im w sprawnym opanowaniu języka polskiego oraz w wyrównaniu różnic programowych wynikających z nauki w innym systemie edukacji.

2. Pomoc i wsparcie dla uczniów przybywających z zagranicy

Każdy uczeń przybywający z zagranicy **może korzystać z różnych form wsparcia (zajęcia rozwijające, korzystanie z bursy szkolnej, udział w kształceniu ustawicznym i kursach zawodowych) realizowanych przez liczne placówki systemu oświaty**. Nabór odbywa się na początku roku szkolnego – przyjęcie ucznia w trakcie trwania roku szkolnego jest możliwe tylko za zgodą dyrektora konkretnej placówki, jeżeli są wolne miejsca w wybranej formie wsparcia. Uczeń przybywający z zagranicy może zatem, podobnie jak inni uczniowie:

- uczęszczać na zajęcia rozwijające zainteresowania lub rozwijające uzdolnienia organizowane w publicznej placówce oświatowo-wychowawczej (np. pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, międzyszkolne ośrodki sportowe, pozaszkolne placówki specjalistyczne, szkolne schroniska młodzieżowe),
- korzystać z publicznej placówki zapewniającej opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (np. bursa, internat),
- korzystać z kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych,
- uczęszczać na kwalifikacyjne kursy zawodowe.

Warto zaznaczyć, że każdy uczeń przybywający z zagranicy, podejmujący kształcenie w polskim systemie edukacji powinien być objęty **pomocą psychologiczno-pedagogiczną** z uwagi na możliwe trudności adaptacyjne związane ze zmianą środowiska edukacyjnego. Za jej zorganizowanie odpowiada dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki. Zadaniem placówki edukacyjnej jest rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia, rozpoznawanie indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania jego potencjału rozwojowego i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym. Dotyczy to w szczególności potrzeb wynikających z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą (Dz.U. 2017 poz. 1591).

Wsparcie w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej odbywa się nie tylko podczas zorganizowanych form – zajęć o charakterze terapeutycznym, zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych czy rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne) – ale także w trakcie bieżącej pracy z uczniem przez

wszystkich nauczycieli oraz porad i konsultacji prowadzonych przez szkolnych specjalistów (pedagoga, psychologa, logopedę).

W ramach realizowanych zadań pedagog szkolny i psycholog szkolny diagnozują indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów oraz ich możliwości psychofizyczne – określają potencjał ucznia, wskazując jego mocne strony, predyspozycje czy zdolności i zainteresowania, a także trudności w funkcjonowaniu, ustalając ich przyczyny oraz bariery i ograniczenia rozwojowe. Z kolei logopeda ustala poziom rozwoju językowego uczniów.

Współdziałanie szkolnych specjalistów umożliwia przeprowadzenie diagnozy ucznia w modelu holistycznym, który zakłada całościowe rozpoznanie wszystkich sfer jego rozwoju, poznanie zdolności i zainteresowań oraz monitorowanie postępów edukacyjnych, a także badanie czynników środowiskowych, genetycznych i biologicznych warunkujących rozwój ucznia (Ciupińska, 2024).

Ważne jest nie tylko poznanie podstawowych problemów przejawianych przez ucznia – niezmiernie istotne są także właściwe metody badań i adekwatne narzędzia diagnostyczne, wykorzystanie informacji dotyczących diagnozy oraz określenie rangi zadań środowiska w zapewnieniu korzystnych, sprzyjających rozwojowi ucznia warunków. Zakres treści, które należy uwzględnić w trakcie diagnozy, obejmuje:

- ocenę stopnia rozwoju ucznia w zakresie psychoruchowym, poznawczym, emocjonalno-społecznym;
- czynniki etiologiczne wyznaczające aktualny poziom rozwoju ucznia;
- przewidywane formy wsparcia;
- projektowanie rozwoju osiągnięć ucznia (Suchodolska, 2017).

Warto podkreślić także, że wszyscy nauczyciele zatrudnieni w placówkach systemu oświaty odpowiadają za realizację zadań z tego obszaru, powinni zatem:

- rozpoznawać indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów,
- identyfikować mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów,
- diagnozować przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów,
- podejmować działania sprzyjające rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania.

W sytuacji ujawnienia się indywidualnych potrzeb ucznia czy nieprawidłowości w jego funkcjonowaniu, nauczyciel, uwzględniając założenia diagnozy holistycznej, powinien podjąć następujące czynności diagnostyczne:

- zaobserwowane w toku procesu dydaktycznego nieprawidłowości powinny być zakwalifikowane do odpowiedniego typu zaburzeń (np. zaburzenia komunikacyjne i artykulacyjne, trudności w nauce i ryzyko dysleksji, problemy z zachowaniem);
- przeprowadzenie z rodzicem wywiadu dotyczącego rozwoju dziecka i wykorzystanie dostępnych dla nauczyciela narzędzi diagnostycznych; w sytuacji ograniczonych możliwości ich zastosowania – przekazanie sprawy szkolnemu specjalście (logopedzie, psychologowi, terapeutce pedagogicznemu);
- określenie, jak rozpoznane zjawisko przełoży się na nabywanie przez dziecko wiedzy i umiejętności szkolnych i odgrywanie roli ucznia – naukę czytania i pisanie, funkcjonowanie społeczne i emocjonalne;
- zbadanie i opisanie ujawniających się zaburzeń, które pozwoli na określenie ich stopnia i fazy, biorąc pod uwagę oczekiwane sprawności w zakresie nabywania umiejętności szkolnych;
- przewidywanie kierunków rozwoju zjawiska (prognoza pozytywna i negatywna) oraz zaplanowanie kierunków pracy terapeutycznej i reedukacyjnej (Ciupińska, 2024).

W przypadku złożonych problemów wychowawczych i edukacyjnych pozostaje jeszcze jedno rozwiązanie – współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym. Współdziałanie szkoły lub przedszkola i poradni jest bardzo ważne podczas oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie uczniów oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia. W przypadku uczniów cudzoziemców jest to kwestia kluczowa.

3. Oddział przygotowawczy

Za zgodą organu prowadzącego szkoła może zorganizować oddziały przygotowawcze dla uczniów przybywających z zagranicy. Są one przeznaczone dla osób, które realizują podstawę programową kształcenia ogólnego, ale ze względu na swoje potrzeby i możliwości edukacyjne wymagają dostosowania procesu oraz formy kształcenia. W polskich szkołach w roku szkolnym 2024/2025 działało 291 oddziałów przygotowawczych, w których uczyło się 4,7 tys. uczniów. Warto podkreślić, że 2% wszystkich uczniów z obywatelstwem niepolskim uczy się w oddziałach przygotowawczych (Świdrowska i Stano, 2025).

Dzieci z doświadczeniem migracji na wniosek rodziców korzystają z nauki w oddziale przygotowawczym w szkole, do której uczęszczają. Mogą także, za zgodą organu prowadzącego, uczestniczyć w tej formie w innej szkole, oczywiście z zachowaniem przepisów dotyczących drogi ucznia do szkoły i przy ewentualnym zapewnieniu transportu lub partycypacji w kosztach transportu do szkoły. Jak wskazano w ustawie, „okres nauki ucznia w oddziale przygotowawczym trwa do końca roku szkolnego, w którym uczeń został zakwalifikowany do oddziału przygotowawczego, z tym że okres ten w zależności od postępów w nauce ucznia i jego potrzeb edukacyjnych może zostać skrócony albo przedłużony, nie dłużej niż o jeden rok szkolny” (Dz.U. 2017 poz. 59 art. 165 ust. 13).

Dyrektor szkoły wnioskuję do organu prowadzącego szkołę o zorganizowanie oddziału przygotowawczego. Na podstawie zarządzenia o utworzeniu oddziału przygotowawczego (od określonego dnia i z zapewnionym finansowaniem) zmienia się plan finansowy szkoły. Dyrektor przygotowuje zmiany w arkuszu organizacji szkoły oraz statucie szkoły (dotyczą one kwestii organizacyjnych funkcjonowania oddziału przygotowawczego).

Następnie dyrektor powołuje zespół kwalifikujący uczniów do tego oddziału. W jego skład wchodzi dwóch nauczycieli oraz psycholog lub pedagog. Nauczyciele prowadzący zajęcia, a także pedagog lub psycholog mogą wnioskować o skrócenie albo przedłużenie okresu nauki konkretnego ucznia w oddziale przygotowawczym. Decyzję w tej sprawie podejmuje rada pedagogiczna. Szczegółowe wytyczne dotyczące organizowania oddziałów przygotowawczych zostały wskazane w rozporządzeniu MEN:

- Liczba uczniów w oddziale przygotowawczym nie może przekraczać 25 uczniów.
- Nauczanie jest prowadzone w zgodzie z realizowanymi w szkole programami nauczania z uwzględnieniem dostosowania metod i form ich realizacji do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.
- Zajęcia edukacyjne są prowadzone przez nauczycieli poszczególnych zajęć edukacyjnych, którzy mogą być wspomagani przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia ucznia.
- Minimalna liczba godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych realizowanych zgodnie z tygodniowym rozkładem zajęć jest uzależniona od etapu edukacyjnego (od co najmniej 20 godzin tygodniowo w klasach I–III szkoły podstawowej do co najmniej 26 godzin tygodniowo w szkole ponadpodstawowej).
- Tygodniowy wymiar godzin zajęć ma uwzględnić naukę języka polskiego według programu nauczania opracowanego na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców w wymiarze nienizszym niż 6 godzin tygodniowo (Dz.U. 2017 poz. 1655).

Warto zaznaczyć, że w oddziale przygotowawczym nauczanie może być prowadzone w klasach łączonych.

4. Szczególne rozwiązania w organizacji kształcenia uczniów – uchodźców wojennych z Ukrainy

Uczniowie z Ukrainy od lat są obecni w szkołach polskich. Ich kształcenie odbywa się zgodnie z przepisami dotyczącymi wszystkich uczniów z doświadczeniem migracji. Jednak trwająca od 24 lutego 2022 r. inwazja wojsk rosyjskich na Ukrainę spowodowała przyjazd do Polski bardzo dużej liczby osób z tego kraju. Według [danych](#) Urzędu do Spraw Cudzoziemców z 2025 roku z ochrony czasowej w Polsce korzysta prawie 1 mln obywateli Ukrainy, głównie kobiet i dzieci. Łącznie ważne zezwolenia na pobyt w naszym kraju ma 1,55 mln osób. Polski system oświaty stanął wobec dodatkowego wyzwania w zakresie kształcenia uczniów z doświadczeniem uchodźstwa – zapewnienia odpowiednich warunków do edukacji uczniom z Ukrainy.

Jak wynika z badań:

- W kwietniu 2025 roku w Systemie Informacji Oświatowej (SIO) zarejestrowanych było 194,1 tys. uchodźców z Ukrainy uczęszczających do różnych placówek edukacyjnych. 77% uchodźców z Ukrainy obecnych w polskim systemie edukacji to dzieci i młodzież w wieku szkolnym (Świdrowska i Stano, 2025).
- W polskich szkołach uczy się aktualnie około 203 tys. uczniów i uczennic z Ukrainy. Oprócz 149 tys. uczniów uchodźców z Ukrainy w polskich szkołach uczy się około 54 tys. uczniów migrantów z Ukrainy, którzy przybyli do Polski przed eskalacją wojny na Ukrainie 24 lutego 2022 r. (Świdrowska i Stano, 2025).

Artykuły 58–59 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy (Dz.U. 2022 poz. 583) gwarantują dzieciom i młodzieży ukraińskiej prawo do edukacji, wychowania i opieki w Polsce. Przepisy te dotyczą osób, które przybyły legalnie do naszego kraju od 24 lutego 2022 roku w związku z wybuchem konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy. W praktyce oznacza to zapewnienie ukraińskim uczniom-uchodźcom pełnego dostępu do polskich szkół i przedszkoli na czas ich legalnego pobytu. Przepisy wykonawcze (Dz.U. 2022 poz. 645 z późn. zm.) szczegółowo regulują kwestie egzaminów, dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz wsparcie uczniów uchodźców wojennych z Ukrainy w oddziałach przygotowawczych i specjalnych:

- **Obowiązek edukacyjny** (roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne, obowiązek szkolny i obowiązek nauki) uznany jest za realizowany, gdy rodzic albo osoba sprawująca opiekę nad dzieckiem lub uczniem składa do gminy (właściwej ze względu na miejsce

pobytu dziecka lub ucznia) oświadczenie o kontynuacji przez dziecko lub ucznia kształcenia w ukraińskim systemie oświaty.

- **Przyjmowanie dzieci do szkoły lub przedszkola** odbywa się zgodnie z przepisami dotyczącymi kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. Obowiązuje także dodatkowe rozwiązanie legislacyjne dotyczące dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami – możliwe jest ich przyjmowanie na podstawie oświadczeń rodziców o złożeniu do publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.
- **Egzaminy** (ósmoklasisty, maturalny i zawodowy) w roku szkolnym 2025/2026 przeprowadzane są zgodnie ze zmienionymi zapisami zawartymi w rozporządzeniu MEN z dnia 30 września 2025 r. (Dz.U. 2025 poz. 1324). Wskazane są w nim termin złożenia deklaracji o przystąpieniu do egzaminu oraz wykaz danych uczniów przystępujących do egzaminu.
- Uczeń będący obywatelem Ukrainy przystępuje do egzaminu ósmoklasisty z jednego z następujących języków obcych nowożytnych: angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego i włoskiego, pod warunkiem że tego języka uczył się w szkole.
- Ze względu na ograniczoną znajomość języka polskiego uczniowie będący obywatelami Ukrainy są uprawnieni do przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty w dostosowanej formie. Udogodnienie to polega na rozwiązywaniu odrębnych arkuszy egzaminacyjnych, których struktura i treść zostały dopasowane do aktualnych możliwości językowych oraz potrzeb zdających. Możliwe jest także dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego m.in. poprzez:
 - zapewnienie uczniowi miejsca pracy odpowiedniego do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych (oddzielna sala),
 - umożliwienie korzystania (z zapewnionego przez szkołę) słownika dwujęzycznego w wersji papierowej lub elektronicznej, z zastrzeżeniem że w przypadku egzaminu z języka obcego nie może być to słownik języka, z którego uczeń zdaje egzamin (CKE, 2025b).
- Podczas egzaminu maturalnego, jeżeli zachodzi uzasadniona potrzeba, OKE wskazuje szczegółowe zasady oceniania wypowiedzi z języka polskiego, a maturzysta ma możliwość skorzystania z przedłużenia czasu przeprowadzania egzaminu z języka polskiego nie więcej niż o 15 minut w celu przygotowania do wypowiedzi lub egzaminu (wypowiedzi monologicznej oraz rozmowy z zespołem przedmiotowym). W zależności od potrzeb zdających stosowane są również szczegółowe zasady oceniania rozwiązań zadań otwartych z języka polskiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym, jak dla zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (CKE, 2025a).

- **Liczba uczniów w oddziałach przedszkolnych i szkolnych** nie uwzględnia obecnie zwiększenia liczby uczniów o uczniów z Ukrainy. Jednak w związku z przepisami obowiązującymi w ubiegłym roku szkolnym², dającymi możliwość zwiększenia liczby uczniów w oddziałach klas I–III szkół podstawowej o maksymalnie 4 uczniów z Ukrainy, aktualnie niektóre klasy II i III szkół mogą mieć zwiększoną liczbę uczniów.
- Przewiduje się **dodatkowe zajęcia** poświęcone **nauce języka polskiego**, która powinna być realizowana w wymiarze niemniejszym niż 2 godziny tygodniowo, indywidualnie lub w grupach liczących niewielej niż 15 uczniów oraz **dodatkowe zajęcia wyrównawcze** z nauczanych przedmiotów – mogą być realizowane przez okres nieprzekraczający 12 miesięcy. Łączny wymiar wymienionych zajęć nie może przekroczyć 5 godzin tygodniowo.

Niełatwo przewidzieć bieg wydarzeń związanych z wojną za naszą wschodnią granicą, trudno także ocenić, jak długo potrwa obecny stan rzeczy, ale można mieć pewność, że uczniowie z doświadczeniem migracji pozostaną obecni w polskim systemie oświaty. Rozwiązania legislacyjne nie rozstrzygną wszystkich problemów, szczególnie w obliczu tak dynamicznych zmian. Warto zatem mieć świadomość, że: „szkoła XXI wieku powinna być otwarta na dialog i spotkanie międzykulturowe, jak również wychodzić naprzeciw nieustannie zmieniającym się problemom zglobalizowanego świata” (Januszevska, 2017).

² W roku szkolnym 2024/2025 na podstawie Dz.U. 2025 poz. 1324 §8a.

Bibliografia

Ciupińska, B. (2022). *Uczniowie uchodźcy wojenni z Ukrainy w polskim systemie edukacji w percepcji nauczycieli*, *HUMANITAS. Pedagogika i Psychologia*, 1(25), 155–169.

<https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.0789>

Ciupińska, B. (2024). Wyzwania diagnostyczne w edukacji wczesnoszkolnej w zmieniającej się rzeczywistości oświatowej, *Kultura – Przemiany – Edukacja*, nr specjalny, 63–73.

<https://doi.org/10.15584/kpe.spec.crae.2024.5>

Januszewska, E. (2017). Uczniowie cudzoziemscy w polskiej szkole – między integracją a marginalizacją, *Studia Edukacyjne*, 43, 129–152. <https://doi.org/10.14746/se.2017.43.8>

CKE. (2025a). *Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2025 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2025/2026*. https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/komunikaty/2026/komunikaty/20250820%20EM%20Komunikat%20o%20dostosowaniach%202026.pdf

CKE. (2025b). *Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2025 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2025/2026*. https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_OSMOKLASISTY/2026/komunikaty/20250820%20E8%20Komunikat%20o%20dostosowaniach%202026.pdf

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, Dz.U. 2017 poz. 1655, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2301.

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, Dz.U. 2022 poz. 645 z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz.U. 2017 poz. 1591, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1798.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 września 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, Dz.U. 2025 poz. 1324.

Suchodolska, J. (2017). Diagnoza dziecka o nieharmonijnym rozwoju - ważne kryteria oceny warunków rozwoju w rodzinie. W: E. Ogrodzka-Mazur i in. (red.), *Edukacja małego dziecka*, t. 11: *Nauczyciel i dziecko w dobie kryzysu edukacji* (s. 283–296). Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego.

Świdrowska, E., Stano, K. (2025). *Uczniowie-cudzoziemcy w polskich szkołach w roku szkolnym 2024/2025. Raport z analizy danych*. Centrum Edukacji Obywatelskiej, International Rescue Committee Polska. <https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2025/08/Raport-Uczniowie-cudzoziemcy-w-polskich-szkolach-w-roku-szkolnym-2024-2025-CEO-IRC-1.pdf>

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, Dz.U. 2017 poz. 59, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1043.

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 337.

Aneks

Informacje dla rodziców dotyczące wsparcia dzieci z doświadczeniem migracji

Uczniowie z doświadczeniem migracji od lat są obecni w polskich szkołach. W placówkach edukacyjnych uczą się osoby z 40 innych niż Polska krajów europejskich (najczęściej z Ukrainy, Białorusi i Rosji) oraz ze 108 krajów spoza Europy (najczęściej z krajów Azji – najliczniejszą grupę stanowią osoby z Wietnamu i Indii). Uczniowie z doświadczeniem migracji stanowią 5,3% wszystkich osób uczących się w polskim systemie oświaty. Trwająca od 24 lutego 2022 r. inwazja Rosji na Ukrainę spowodowała niespotykany dotychczas napływ uczniów uchodźców wojennych. Aktualnie uczniowie uchodźcy z Ukrainy stanowią 3% wszystkich uczniów w polskich szkołach. Razem z uczniami migrantami z Ukrainy stanowią 4,1% wszystkich uczniów (Świdrowska i Stano, 2025).

Uczniowie z doświadczeniem migracji przejawiają wiele trudności w funkcjonowaniu w nowym dla siebie środowisku. Wynika to z ich wcześniejszych doświadczeń socjalizacyjnych i edukacyjnych. Aktualnie polska szkoła wdraża rozwiązania ułatwiające funkcjonowanie tej grupy uczniów, ale świadomość społeczna specyfiki ich kształcenia ciągle nie jest wystarczająca.

Dla dzieci z doświadczeniem migracji charakterystyczne jest doświadczenie krzywdy i żałoby kulturowej. Utraciły one zazwyczaj ważne osoby (rozstanie z członkami rodziny, rówieśnikami, śmierć kogoś bliskiego) czy przedmioty (zabawki, książki). Nie pozostaje to bez znaczenia dla ich funkcjonowania zarówno w wymiarze fizycznym, jak i społecznym oraz w sprawnej realizacji roli ucznia w nowym, obcym środowisku. W szkole mają trudności ze skupieniem się na omawianych treściach, koncentracją i uwagą, przez co doświadczają niepowodzeń dydaktycznych. Często nakłada się na to niechęć do nauki języka polskiego, co zmniejsza ich szanse na integrację ze społecznością szkolną i przekłada się na wysoką absencję na zajęciach.

Dzieci i młodzież migrujące wraz ze swoimi rodzicami w celu znalezienia bezpieczeństwa i lepszych warunków do życia doświadczają przerwania osobistej biografii. Nierzadko trauma związana z decyzją o opuszczeniu ojczyzny i szok kulturowy, którego doznają w nowym miejscu pobytu, pociąga za sobą poważne konsekwencje. Najbardziej dotkliwym problemem są trudności komunikacyjne wynikające z bariery językowej, która uniemożliwia, a na pewno utrudnia prawidłową, satysfakcjonującą komunikację z nauczycielami i rówieśnikami. Nierzadko, szczególnie w początkowym okresie pobytu w nowej szkole, dzieci cudzoziemskie

są w izolowane w środowisku klasy szkolnej czy nieakceptowane przez kolegów i koleżanki ze względu na różnice kulturowe związane z ubiorem, zachowaniem i religią.

Traumatyczne przeżycia towarzyszące migracji do Polski, szczególnie dzieci uchodźców z Ukrainy mogą prowadzić do:

- zespołu stresu pourazowego (PTSD), cechującego się odtwarzaniem traumatycznych wydarzeń (np. wojny) na jeden lub więcej sposobów, np. poprzez uporczywe wspomnienia, powracające koszmary senne, silne reakcje lękowe na bodźce skojarzone z wydarzeniami;
- zmniejszenia ogólnej reaktywności;
- poczucia wyobcowania;
- pesymistycznej oceny przyszłości;
- zwiększonego pobudzenia przekładającego się na trudności ze snem, wybuchy gniewu;
- trudności z koncentracją;
- poczucia silnego dystresu (rodzaj stresu, który wywołuje przeciążenie, przytłoczenie i brak kontroli) i upośledzenia różnych obszarów funkcjonowania społecznego.

Ważne w przywracaniu uczniom uchodźcom względnej równowagi w funkcjonowaniu i powrocie do normalności jest:

- troska o regularne uczęszczanie do szkoły – systematyczny udział w zajęciach szkolnych daje poczucie stabilizacji i przewidywalności, ma znaczenie dla funkcjonowania w zespole klasowym i poznania środowiska szkolnego;
- wsparcie w budowaniu relacji z rówieśnikami z nowego kraju – interakcje społeczne z równolatkami przyczyniają się do powstawania więzów koleżeństwa i przyjaźni, dają poczucie wspólnoty i przynależności do nowej grupy;
- umożliwienie nauki języka polskiego w warunkach pozaszkolnych, na przykład podczas kontaktów koleżeńskich czy spotkań urodzinowych u polskich rówieśników – swobodne relacje, pozbawione presji, spontaniczne spotkania z rówieśnikami sprzyjają przyswajaniu nowego języka, który nabiera znaczenia jako przydatne narzędzie kontaktów z innym.

Dla dzieci z doświadczeniem migracji ważne jest zrozumienie, empatyczne podejście i pomoc. Nie oczekują niczego więcej niż ich rówieśnicy wychowujący się w kraju pochodzenia. Chcą poczucia bezpieczeństwa, akceptacji i dobrych relacji z innymi, szacunku i warunków do rozwoju osobistego.

Dziecko, które z jakichś powodów musiało zmienić miejsce zamieszkania, kraj, kulturę czy język, w którym będzie się uczyć, powinno poczuć się w szkole akceptowane i bezpieczne. Dlatego każdy uczeń uczęszczający do polskiej szkoły i każde dziecko uczęszczające do przedszkola mają prawo

do opieki i wsparcia w zależności od indywidualnej sytuacji i potrzeb. Opieka i wsparcie w zakresie rozpoznawania problemów edukacyjnych i rozwojowych jest organizowana na dwóch poziomach:

- I poziom – w środowisku szkolnym lub przedszkolnym: pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana przez nauczycieli i szkolnych specjalistów w placówce (przedszkole, szkoła);
- II poziom – poza środowiskiem szkolnym lub przedszkolnym: pomoc oferowana przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, które wspomagają szkoły i przedszkola w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych oraz udzielają wsparcia uczniom i rodzicom na ich wniosek.

Bez względu na miejsce udzielania wsparcia w polskim systemie oświaty **pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest bezpłatna i dobrowolna** – to rodzic dziecka decyduje, czy z tej pomocy skorzysta.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w środowisku szkolnym polega na:

- rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych (np. poczucie bezpieczeństwa i akceptacji, trudności w uczeniu się);
- ustalaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia lub uczennicy (np. zdolności i umiejętności);
- rozpoznawaniu czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie ucznia lub uczennicy w przedszkolu czy szkole (np. relacje z rówieśnikami).

Warto zwrócić się po profesjonalne wsparcie – szczególnie w przypadku niepełnosprawności, problemów z funkcjonowaniem społecznym i radzeniem sobie z trudnymi stanami emocjonalnymi, trudnościami w uczeniu się, problemów z porozumiewaniem się, chorób przewlekłych, sytuacji kryzysowych i traumatycznych (a do takich należy doświadczenie wojenne i emigracja), trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Placówka, do której uczęszcza dziecko, oferuje:

- zajęcia prowadzone przez specjalistów (pedagog, psycholog, logopeda) – zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz zajęcia o charakterze terapeutycznym;
- porady i konsultacje ze szkolnymi specjalistami;
- wsparcie dla rodziców – w rozwiązywaniu problemów wychowawczych (np. dotyczących trudności z adaptacją w nowym środowisku, stresem związanym z doświadczeniem emigracji) i dydaktycznych (np. trudności w nauce) oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych.

Pomoc poradni psychologiczno-pedagogicznej jest oferowana poza szkołą. Poradnie są placówkami systemu oświaty, które udzielają pomocy dzieciom i młodzieży uczęszczającej do szkoły i ich rodzicom w zakresie wychowania i kształcenia dzieci i młodzieży m.in. poprzez:

- diagnozowanie dzieci i młodzieży w celu ustalenia koniecznego wsparcia niezbędnego w realizacji roli ucznia (trudności szkolne, niepowodzenia edukacyjne czy specyficzne trudności w uczeniu się: dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia, specjalne potrzeby, np. szczególne uzdolnienia);
- udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, szczególnie w sytuacjach trudnych, w związku z traumatycznymi przeżyciami (także doświadczenie migracji czy wojny).

Diagnoza w poradni psychologiczno-pedagogicznej jest dobrowolna i bezpłatna, to znaczy, że rodzic podejmuje decyzję, czy skorzysta z oferowanej pomocy i tylko na jego pisemny wniosek podejmuje się działania diagnostyczne. Są one niezbędne przy ustaleniu przyczyn trudności w uczeniu się, nawiązywaniu relacji rówieśniczych czy zaspokajaniu indywidualnych potrzeb dzieci (np. związanych z niepełnosprawnością, problemami z nauką, problemami z komunikacją językową).

Badanie w poradni prowadzą specjaliści – pedagog, psycholog i logopeda. Jego wyniki są zawarte w sporządzanych w formie pisemnej opiniach lub orzeczeniach:

- **Opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej** jest wydawana w celu przekazania placówce, do której uczęszcza dziecko, wskazówek do pracy z nim oraz zaleceń dotyczących zasad organizacji procesu dydaktycznego – najkorzystniejszych metod pracy na lekcji, form sprawdzania wiedzy. Bez takiego dokumentu nauczyciele nie mają możliwości dostosowania wymagań do potrzeb ucznia.
- **Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego** jest wydawane uczniom z uszkodzeniami słuchu, wzroku, niepełnosprawnością ruchową, intelektualną i ze spektrum autyzmu (w tym z zespołem Aspergera) w celu zorganizowania warunków nauki w taki sposób, aby zapewnić dostosowane do rodzaju niepełnosprawności ucznia metody nauczania, pomoce dydaktyczne, zajęcia rewalidacyjne (usprawnianie zaburzonych funkcji) oraz pomoc specjalistów (zgodnie z potrzebami – pedagoga specjalnego, psychologa, logopedy).

Autorka: Beata Ciupińska

Redakcja językowa: Michał Pranke

Projekt okładki: Michalina Walusiak

Skład: Michał Pranke

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

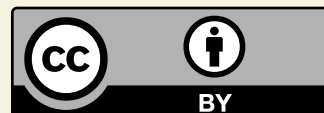
tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons

Uznanie Autorstwa 4.0.

ISBN: 978-83-68747-45-4

Wzór cytowania:

Ciupińska, B. (2026). *Rozwiązania prawne dotyczące edukacji uczniów z doświadczeniem migracji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży z Ukrainy. Przewodnik*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Warszawa 2026

Opracowanie powstało w ramach zadania zleconego przez MEN pod nazwą „Dobrostan Społeczności Szkolnej”, o którym mowa w module 2. Rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Przyjazna szkoła” w latach 2025–2027.

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027, działanie 04.17 „Szkoła dla wszystkich”.

Egzemplarz bezpłatny